

Elintarvikeketjussa muodostetuissa vertikaalisissa suhteissa
noudatettavien hyvän kauppataivan periaatteiden
täytäntöönpanomekanismi

25. tammikuuta 2013

Allekirjoittajat:

vain ne organisaatiot, jotka hyväksyvät kehyksen.

I – Johdanto

Elintarvikeketjun toiminnan parantamista käsittelevä korkean tason foorumi totesi 29. marraskuuta 2011 pidetyssä kokouksessaan olevansa erittäin tyytyväinen sidosryhmäorganisaatioiden esittelemiin elintarvikeketjussa luoduissa vertikaalisissa suhteissa noudatettaviin hyvän käytännön periaatteisiin, jotka kattavat elintarvikeketjun kaikki vaiheet. Euroopan komissio valtuutti sen jälkeen kyseiset organisaatiot esittämään vuoden 2012 kesäkuun loppuun mennessä kehyksen kyseisten periaatteiden täytäntöönpanoa ja valvontaa varten.

Sidosryhmät aloittivat välittömästi asiaa koskevat keskustelut, joiden tuloksiin tämä asiakirja perustuu. Tässä asiakirjassa luodaan katsaus periaatteiden täytäntöönpanoa ja valvontaa koskevan kehyksen yleisiin ominaisuuksiin ja toimintavälineisiin, joilla yksilöidään tarvittavat tehtävät, niistä vastuussa olevat toimijat ja aikataulu, jonka kuluessa kyseiset tehtävät on hoidettava. Asiakirjassa on kuvaus seurannan ja arvioinnin kattavasta hallintokehyksestä ja tulosindikaattoreista, lyhyt arviointi suhteista voimassa oleviin kansallisiin sääntöihin ja määräyksiin, vapaaehtoihin järjestelmiin ja rajatylittäviin vaikutuksiin, lyhyt katsaus rahoitukseen sekä arviointi niiden perusteiden täyttymisestä, jotka komissaari Michel Barnier vahvisti aiemmin korkean tason foorumin puitteissa.

Allekirjoittajat katsovat kehyksen edustavan eri etunäkökohtien välistä kompromissiratkaisua, joka on saatu aikaan pitkällisten ja hankalien neuvottelujen tuloksena. Kehys kattaa toimijat elintarvikeketjun eri vaiheissa. Jäljempänä esiteltävän kehyksen odotetaan edistävän hyvän kauppatavan mukaisten liikesuhteiden luomista markkinoilla ja parantavan viime kädessä arvoketjun toimintaa siten, että se tuottaa kestäväällä tavalla lisäarvoa koko toimitusketjulle, myös kuluttajille.

Kehyksellä pyritään täydentämään EU:n ja jäsenvaltioiden sääntöjä ja määräyksiä sekä muita vapaaehtoisia järjestelmiä, ei korvaamaan niitä.

II – Yleiset ominaisuudet

1. Yleiskatsaus

Kehys koostuu rekisteröintijärjestelmästä, jossa talouden toimijat – myös pk-yritykset¹ – sitoutuvat vapaaehtoisesti periaatteiden täytäntöönpanoon ja hyväksyvät erilaisia riitojenratkaisuvaihtoehtoja.

Kyse on vapaaehtoisesta kehyksestä, jonka onnistuminen riippuu siitä, osallistuuko siihen riittävä määrä vapaaehtoisia yrityksiä, jotka edustavat koko toimitusketjua elintarvikeketjun kaikissa vaiheissa.

¹ EU:ssa sovellettava pk-yrityksen määritelmä on saatavilla osoitteessa <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:FI:PDF>.

Kyseiset yritykset sitoutuvat noudattamaan elintarvikeketjussa luoduissa vertikaalisissa suhteissa noudatettavia hyvän käytännön periaatteita kaikissa liikesuhteissaan.

Kehyksessä on rekisteröinnin jälkeisiä pakollisia ominaisuuksia, ja siihen liittyy useita sidosryhmiä kattava hallintokehys, suoritusindikaattoreita ja julkinen valvonta.

Ennen rekisteröinnin aloittamista on käytävä läpi perustamisvaihe. Verkkotyökalu ja muut sidosryhmien laatimat tiedotus- ja viestintävälineet tarjoavat rekisteröinnissä tarvittavat tiedot sekä tietoja, joilla lisätään yritysten, etujärjestöjen ja suuren yleisön tietoisuutta kehyksestä.

Rekisteröinnit aloitetaan välineiden käyttöönoton jälkeen. Yritysten, jotka haluavat rekisteröityä, on noudatettava tiettyjä vaatimuksia ennen rekisteröitymistä. Rekisteröitymisen jälkeen niiden on noudatettava tämän asiakirjan mukaisia täytäntöönpano- ja valvontamenettelyjä. Kyseisiä menettelyjä kuvaillaan toimintakehystä koskevassa luvussa, ja niitä täydennetään aikanaan tämän asiakirjan allekirjoittajien laatimissa täytäntöönpano-ohjeissa. Perustamisvaiheeseen sisältyvän siirtymäjaksan aikana yritykset voivat kuitenkin rekisteröityä, vaikkeivät ne täyttäisi kaikkia vaatimuksia, edelläkävijöiden kannustamiseksi.

2. Asiakirjan maantieteellinen ala

Kehys kattaa EU:n kaikki jäsenvaltiot.

Rekisteröityneiden yritysten odotetaan noudattavan periaatteita koko organisaatiossaan riippumatta liikekumppaneidensa maantieteellisestä alkuperästä edellyttäen, että sopimuksen mukaiset velvoitteet on täytettävä EU:ssa. EU:n ulkopuolelle sijoittautuneet pienet ja keskisuuret yritykset voivat käyttää kehysten kattamia riitojenratkaisuvaihtoehtoja suhteissaan rekisteröityneisiin liikekumppaneihin, kunhan sopimuksen mukaiset velvoitteet on täytettävä EU:ssa.

3. Soveltamisalaan kuuluvat tuotteet

Tätä kehystä sovelletaan vain (tuoreisiin ja jalostettuihin) elintarvikkeisiin ja juomiin. Elintarvike- ja juomaketjuun kuuluvia yrityksiä kannustetaan kuitenkin noudattamaan periaatteita koko organisaatiossaan tuotteen luonteesta riippumatta, jos olosuhteet ovat samankaltaiset (esim. ketjun rakenne on samankaltainen, tuoteryhmät ovat samankaltaiset tai hankintamenettely on samankaltainen). Kehystä ei sovelleta sellaisten elintarvikeketjuun sisältyvien palvelujen tarjontaan, jotka ovat pelkästään ketjun toimintaa edistäviä tekijöitä (esim. logistiikka, pakkaaminen jne.).

III – Toimintakehys ja aikataulu

Toimintakehystä on pyritty selkiyttämään jakamalla se neljään pilariin. Pilarit eivät välttämättä seuraa ajallisesti toisiaan, ja päivämäärät ovat ohjeellisia.

Pilari 1: Rekisteröintijärjestelmän perustaminen ja tiedotus

Jotta rekisteröinti sujuisi ongelmitta, on hoidettava monia tehtäviä ennen varsinaisten rekisteröintien aloittamista. Tuona aikana on tärkeää aloittaa tiedotustoiminta sen varmistamiseksi, että yritykset rekisteröityvät mahdollisimman nopeasti.

- Käännökset

Allekirjoittajat katsovat, että hyvän käytännön periaatteet on tärkeää kääntää EU:n kaikille virallisille kielille.

Virallinen referenssiversio on englanninkielinen versio sellaisena kuin se esiteltiin korkean tason foorumin kokouksessa 29. marraskuuta 2011.

Periaatteiden asianmukaisen tulkinnan varmistamiseksi kullakin kielellä on hyväksyttävä vain yksi virallinen käännös.

Muita asiakirjoja, jotka on käännettävä EU:n kaikille kielille, ovat tämä täytäntöönpano- ja valvontakehys, verkkosivuston sisältö ja raportointivälineet.

Käännökset olisi teetettävä Euroopan komissiolla viimeistään vuoden 2013 ensimmäisellä vuosineljänneksellä. On suotavaa, että käännösten sisältö tarkastetaan niiden markkinasoveltuvuuden varmistamiseksi. Kansalliset liitot voisivat suorittaa tarkastukset viimeistään vuoden 2013 ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Ennen kääntämistä komissiolla on kuitenkin aikaa ottaa kantaa periaatteiden ja esimerkkien sisältöön sekä ilmoittaa mahdollisten ongelmien ratkaisemisen jälkeen, etteivät periaatteet ja esimerkit eikä täytäntöönpano- ja hallintokehys riko EU:n kilpailulainsäädäntöä.

- Verkkosivut

Ennen rekisteröintien aloittamista on tarpeen perustaa EU:n laajuiset verkkosivut, jotka sisältävät tarvittavat tiedot ja rekisteröinnit mahdollistavat tekniset ratkaisut.

Euroopan komission olisi vastattava verkkosivujen ylläpidosta, ja ne olisi saatava valmiiksi viimeistään vuoden 2013 kolmannella vuosineljänneksellä.

Allekirjoittajat vastaavat verkkosivujen sisällöstä. Niille asetetaan saataville vähintään periaatteet, täytäntöönpano- ja valvontakehys, luettelot rekisteröityneistä talouden toimijoista, rekisteröinnistä saatavat hyödyt, rekisteriin liittymisen ja tosiasiallisen osallistumisen (mukaan lukien koulutus ja vaatimusten noudattaminen) edellyttämät menettelyt, irtisanoutumismenettely, usein esitettyjä kysymyksiä ja tulosindikaattorit. Tämä on tehtävä viimeistään vuoden 2013 toisella vuosineljänneksellä.

Vastuu verkkosivujen sisällönhallinnasta jakautuu Euroopan komission (rekisteröityneiden toimijoiden luettelon päivitys ja käytön seuranta) ja hallintoryhmän (sisältö, ks. IV luku) kesken. Nämä tehtävät on suoritettava säännöllisin väliajoin, jatkuvana prosessina.

Kansallisia liittoja ja/tai viranomaisia kannustetaan kehittämään muita verkkosivustoja (esim. kansallisella tasolla), jotka perustuvat EU:n tason verkkosivuihin tai jotka on linkitetty niihin.

- Tiedotus

Allekirjoittajat sitoutuvat kannustamaan mahdollisimman monia jäseniään osallistumaan kehykseen ja arvioimaan osallistumista tiukkojen suoritusindikaattoreiden avulla (ks. V luku).

Lisätäkseen tietämystä ehdotetusta kehyksestä allekirjoittajat laativat luettelon rekisteröityneiden yritysten saamista hyödyistä (esim. tärkeä merkitys yritysten maineen kannalta, riitojenratkaisuprosessien käyttö tehokkaiden ratkaisujen löytämiseksi jne.) viimeistään vuoden 2013 toisella vuosineljänneksellä. Luettelo lisätään verkkosivustolle.

Allekirjoittajat selvittävät lisäksi vuoden 2013 puolivälin loppuun mennessä mahdollisuutta kehittää muita tiedotusvälineitä.

Sidosryhmät tutkivat mahdollisuutta kehittää välineitä, joilla arvioidaan tietämystä hyvän käytännön periaatteista.

Kansallisia liittoja ja viranomaisia kannustetaan myös kehittämään, ylläpitämään ja soveltamaan tiedotusvälineitä EU:n tasolla kehitettyjen yhteisten välineiden perusteella.

Dynamiikan ja näkyvyyden lisäämiseksi perustamisvaiheessa järjestetään EU:n tason avajaistapahtuma. Euroopan komissio ja tämän ehdotuksen allekirjoittajat järjestävät tapahtuman yhdessä viimeistään vuoden 2013 puolivälissä.

Yrityksiä kannustetaan valmistautumaan rekisteröitymiseen (esim. varmistamalla ylimmän johdon tuen) heti, kun tästä kehyksestä on päästy yhteisymmärrykseen, jotta mahdollisimman monet yritykset rekisteröityisivät välittömästi verkkosivujen valmistumisen jälkeen.

Kaikki asianomaiset toimijat kannustavat jäsenvaltioita ja eri aloja jakamaan parhaita käytäntöjä (esim. verkkosivuilla tai eri tapahtumissa) kehyksen käyttöönoton jälkeen.

Pilari 2: Osallistuvien yritysten rekisteröityminen ja periaatteiden täytäntöönpano

Yritykset voivat rekisteröityä vapaaehtoisesti verkkosivustolla vuoden 2013 kolmannelta vuosineljännekseltä lähtien. Allekirjoittajat kannustavat talouden toimijoita rekisteröitymään täyden hyödyn saamiseksi tämän kehyksen määräyksistä.

Ennen rekisteröitymistä yritysten on suoritettava itsearviointi tarkistamalla tarvittaessa sisäisiä menettelyjään sen varmistamiseksi, että ne ovat periaatteiden mukaiset (mukaan lukien koulutus, mahdollisuus osallistua riitojenratkaisuvaihtoehtoihin, viestintä ja yhteyshenkilön nimeäminen sisäistä riitojenratkaisua varten). Rekisteröitymisen yhteydessä yritysten on vahvistettava, että ne ovat suorittaneet itsearvioinnin ja toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet periaatteiden ja täytäntöönpano- ja valvontamenettelyjen noudattamiseksi. Niiden on lisäksi vahvistettava, että ne hyväksyvät kaikki tämän kehyksen mukaiset riitojenratkaisuvaihtoehdot.

Rekisteröinnin (ja tarvittaessa irtisanomisen) suorittajan tai suorittajien on kuuluttava yrityksen johtoon, ja kyseisellä henkilöllä tai henkilöillä on oltava valtuudet antaa koko yritystä ja myös sen tytäryrityksiä koskeva sitoumus EU:ssa kunkin yrityksen yhtiörakenteen mukaisesti (tämä tarkoittaa sitä, että useamman kuin yhden johdon edustajan voi olla tarpeen allekirjoittaa rekisteröinti, jos yhdellä henkilöllä ei ole tarvittavia valtuuksia, tai että yritysten kansallisten tytäryritysten on

rekisteröidyttävä). Kukin rekisteröitynyt yritys nimeää myös prosessille myös yhteys henkilön mahdollisia jatkotoimia (esim. seuranta) varten. Rekisteröitymisestä vastaavien johdon edustajien ja prosessin yhteys henkilöiden nimet ja asemat julkaistaan verkkosivuilla.

Osallistuvien yritysten edellytetään aloittavan koulutuksen ja/tai mukauttavan koulutustaan varmistaakseen hyvän käytännön periaatteiden noudattamisen. Kansallisia liittoja kannustetaan kehittämään koulutusmenetelmiä (esim. verkko-opiskelu ja seminaarit), joilla voitaisiin lisätä tietämystä kehyksen periaatteista ja menettelyistä, kun osallistuvan yrityksen kanssa tehdään sopimusta.

Osallistuvien yritysten edellytetään kehittävän pilarin 3 mukaisen riitojenratkaisumenettelyn ja nimeävän rekisteröitymisen yhteydessä yhteyspisteen riitojenratkaisua varten.

Riitojenratkaisua varten nimettävän yhteyspisteen on oltava riippumaton kaupallisiin neuvotteluihin nähden. Se on vastuussa riitojenratkaisuun liittyvistä kysymyksistä. Riitojenratkaisua varten nimettävä yhteyspiste voi olla muu kuin edellä mainittu prosessin yhteys henkilö.

Rekisteröityneiden yritysten edellytetään informoivan liikekumppaneitaan osallistumisestaan kehykseen. Yritykset voivat vapaasti valita keinon, jolla tämä toteutetaan (esim. sopimukseen sisällytettävä maininta tai kokoushuoneisiin asetettava kirjallinen ilmoitus).

Rekisteröityneitä yrityksiä kannustetaan julkistamaan tietoja osallistumisestaan ja periaatteiden täytäntöönpanosta (esim. yrityksen verkkosivuilla, julkaisuissa jne.).

Pilari 3: Riitojen käsittely ja ratkaiseminen

I – Hyvän käytännön periaatteiden rikkominen

Hyvän käytännön periaatteiden väitettyyn rikkomiseen liittyvissä riidoissa sovelletaan jäljempänä olevia määräyksiä. Rekisteröityneiden yritysten on tarkasteltava uudelleen ja tarvittaessa muutettava sopimuksiaan varmistaakseen, että ne ovat tämän kehyksen mukaiset.

1. Yksittäiset riita-asiat

Yritykset voivat valita seuraavista vaihtoehdoista ratkaistakseen riitansa:

- a. Kaupallinen kanava: Asianomistaja voi päättää saattaa asian ylemmälle tasolle sen yrityksen kaupallisessa hierarkiassa, jonka väitetään syyllistyneen rikkomiseen.
- b. Sopimusvaihtoehdot: Asianomistaja voi turvautua sopimuksen mukaisiin riitojenratkaisumekanismiin.
- c. Sisäinen riitojenratkaisu: Asianomistaja voi turvautua sen yrityksen sisäiseen riitojenratkaisuelimeen, jonka väitetään syyllistyneen rikkomiseen. Rekisteröityneiden yritysten on otettava käyttöön sisäinen riitojenratkaisumenettely. Sisäisen

riitojenratkaisumenettelyn on oltava riippumaton² kaupallisiin neuvotteluihin nähden, ja lisäksi sen on oltava puolueeton ja nopea. Menettely olisi suunniteltava siten, että sillä voidaan varmistaa, ettei asianomistajaan kohdisteta kaupallisia vastatoimia.

- d. Sovittelu- tai välimiesmenettely: Osapuolet voivat päättää turvautua riippumattomaan kolmanteen ratkaistakseen riitansa joko ei-velvoittavan ratkaisun kautta (sovittelu) tai sitovalla päätöksellä (välimiesmenettely). Nämä vaihtoehdot edellyttävät molempien osapuolten suostumusta. Tästä vaihtoehdosta aiheutuvien kustannusten jakautuminen määräytyy asiaan sovellettavan lainsäädännön mukaan. Välimiesmenettelyn olisi annettava tosiasialliset oikeussuojatakeet. Todistustaakka kuuluu asianomistajalle.
- e. Oikeudenkäyttömenetelmät: Asianomistaja voi päättää turvautua kansallisten sääntöjen ja säädösten mukaisiin tavanomaisiin oikeudenkäyttömenetelmiin.

Kaupallisissa vastatoimissa näitä mekanismeja käyttäviä yrityksiä vastaan on kyse hyvän käytännön periaatteiden vakavasta rikkomisesta. Jos niitä esiintyy, ne voivat vaarantaa koko järjestelmän toiminnan.

Riitojenratkaisumekanismien valinta kuuluu asianomistajana olevalle toimijalle, jollei lainsäädännössä muuta säädetä. Kyseinen toimija voi valita tarpeitaan parhaiten vastaavan vaihtoehdon, joka on oikeassa suhteessa riidan luonteeseen ottaen huomioon kustannustehokkuus ja vaikuttavuus. Tämä merkitsee, että yritysten odotetaan turvautuvan ensiksi vähemmän kontradiktoriin ja edullisempiin vaihtoehtoihin. Sovittelumenettely ja välimiesmenettely edellyttävät kuitenkin molempien osapuolten suostumusta.

Rekisteröityessään yritykset suostuvat ratkaisemaan periaatteiden noudattamiseen liittyvät riidat jollakin mainituista vaihtoehdoista. Tämän vuoksi yritysten edellytetään varmistavan ennen rekisteröitymistään, että ne ovat valmiit sitoutumaan mihin tahansa näistä vaihtoehdoista. Valtaosa näiden vaihtoehtojen avulla käsitellyistä riidoista voidaan todennäköisesti ratkaista neljän kuukauden kuluessa, lukuun ottamatta riitoja, jotka ratkaistaan sovittelu- tai välimiesmenettelyssä tai käyttäen perinteisiä oikeudenkäyttömenetelmiä.

Hyvän käytännön periaatteiden noudattamatta jättämisestä, kuten kaupallisista vastatoimista, määrättävät korjaustoimet, seuraamukset ja/tai rangaistukset (myös tosiasiallisista ja toteen näytetyistä vahingoista maksettavat rahalliset korvaukset) määräytyvät käytetyn riitojenratkaisuvaihtoehdon mukaan. Ne ovat täytöntöönpanokelpoisia sovellettavan lainsäädännön mukaan.

²Yritys voi esittää rekisteröitymisen yhteydessä näyttöä siitä, ettei se kykene varmistamaan riippumattomuutta pienen kokonsa vuoksi.

Verkkosivuilla on luettelo kyseeseen tulevista kansallisista sovittelu- ja välimiesmenettelyistä vertailukohtana yrityksille. Euroopan komissio ja allekirjoittajat laativan luettelon yhdessä viimeistään vuoden 2013 toisella vuosineljänneksellä.

2. Yhdistetyt riita-asiat

Hallintoryhmän (ks. IV luku) jäsen voi pyytää hallintoryhmää analysoimaan periaatteiden vakavaa rikkomista koskevan riidan, joka vaikuttaa useampaan jäseneseen.

Asia on esiteltävä hallintoryhmälle siten, että kaikille osapuolille voidaan taata nimettömyys ja luottamuksellisuus asianomaisten yritysten luottamuksellisten tai kaupallisesti arkaluonteisten tietojen osalta.

Hallintoryhmä ottaa yhteyttä yritykseen, jonka väitetään syylistyneen rikkomiseen, ja pyytää siltä vastinetta luottamuksellisesti.

Hallintoryhmä laatii yleisohjeet, joiden lainmukaisuuden ulkopuolinen taho tarkastaa hallintoryhmän katsoessa sen tarpeelliseksi, ja antaa ne tiedoksi kaikille rekisteröityneille yrityksille pilarissa 4 olevan 3 kohdan mukaisesti. Ohjeistuksen antamisessa ja tiedoksiannossa annetaan aina takeet nimettömyydestä ja luottamuksellisuudesta.

Hallintoryhmä laatii kirjalliset menettelysäännöt nimettömyyden ja luottamuksellisuuden varmistamiseksi menettelyn kaikissa vaiheissa määrittääkseen tavan, jolla riita-asiat näytetään toteen ja yhdistetään, ja välttääkseen eturistiriidat.

Jos hallintoryhmä katsoo tämän menettelyn aikana tarpeelliseksi tulkita, tarkentaa tai kehittää hyvän käytännön periaatteita, se voi päättää tehdä sen pilarissa 4 olevan 3 kohdan mukaisesti.

Allekirjoittajat ovat tietoisia siitä, että riidat on tarkoituksenmukaisinta käsitellä kansallisella tasolla, ja sen vuoksi ne ovat sitä mieltä, että kansallisella tasolla olisi otettava käyttöön samankaltaisia menettelyjä, joissa on mukana sidosryhmien yhteenliittymiä.

Hallintoryhmä arvioi vain kysymyksiä, joilla on EU:n jäsenvaltioiden rajat ylittävä ulottuvuus, tai soveltamisalaltaan kansallisia kysymyksiä, jos kansallisella tasolla ei ole käytettävissä vastaavaa vaihtoehtoa, joka mahdollistaa yhdistettyjen riita-asioiden käsittelyn nimettöminä (esim. kansallisten sidosryhmien välinen vuoropuhelu). Vain kansallisen sidosryhmien hallintoryhmän jäsen voi yhdistää riita-asioita ja jättää niitä käsiteltäviksi täysin kilpailusääntöjen mukaisesti.

II – Prosessin aikana annettujen sitoumusten rikkominen

Tämä kehys sisältää velvoitteita (prosessin aikana annettuja sitoumuksia), joita rekisteröityneiden yritysten on noudatettava. Prosessin aikana annettujen sitoumusten rikkomiseen liittyvät riita-asiat ratkaistaan seuraavien määräysten mukaan:

Yritykset voivat liputtaa rekisteröityneiden yritysten kanssa esiin nousevia kysymyksiä, joihin liittyy prosessin aikana annettuja sitoumuksia, pysyvässä menettelyssä. Hallintoryhmä käsittelee tällaiset kysymykset.

Jos yritys havaitsee poikkeaman (esim. sisäisestä riitojenratkaisusta vastaava yhteyshenkilö, jonka nimi mainitaan verkkosivuilla, ei ole enää yrityksen palveluksessa eikä häntä ole korvattu), se voi

- a) ottaa asian esille kyseisen yrityksen kanssa;
- b) ottaa yhteyttä suoraan koko hallintoryhmään tätä tarkoitusta varten luodun sähköpostiosoitteen kautta;
- c) tehdä valituksen hallintoryhmän jäsenelle, joka voi ottaa asian esille hallintoryhmässä paljastamatta valituksen tekijän henkilöllisyyttä.

Hallintoryhmä arvioi, mikä olisi paras tapa käsitellä valitus oikeasuhteisesti ja asteittain. Jos on kyse vähäisestä rikkomuksesta, sidosryhmien yhteenliittymä pyytää yritystä korjaamaan tilanteen. Jos kohtuullisen ajan kuluttua todetaan, ettei yritys ole toteuttanut korjaustoimia, hallintoryhmä voi osoittaa sille varoituskirjeen. Jos yritys rikkoo edelleen prosessin aikana antamia sitoumuksia, sen osallistuminen kehykseen voidaan keskeyttää, kunnes tilanne on korjattu. Toistuvien, tahallisten ja selittämättömien rikkomusten osalta hallintoryhmä voi päättää viime kädessä yrityksen sulkemisesta kehyksen ulkopuolelle. Yrityksen sulkeminen kehyksen ulkopuolelle on voimakas pelote, sillä se tuo kielteistä julkisuutta kyseiselle yritykselle, esim. siten, että tilanne julkistetaan verkkosivuilla tai vuosiraportissa.

Pilari 4: Kehyksen noudattamisen tarkistaminen, tulosten arviointi ja kehyksen kehittäminen

Hallintoryhmä vastaa tilanteen seurannasta vuosittain alkaen vuoden 2014 viimeisestä vuosineljänneksestä. Vuoden 2014 toisella neljänneksellä suoritetaan väliarviointi. Seuranta koostuu seuraavista kahdesta tekijästä:

1. Selvitys

Yrityksiä autetaan seuraamaan tilannetta yksinkertaisen selvityksen avulla. Selvitys toimii myös kehyksen noudattamisen arviointiperusteena. Selvitys ei kata tämän kehyksen mukaisesti käsiteltyjen riitojen asiasisältöä. Selvitys perustuu seuraaviin kolmeen vaiheeseen 2 osatekijään:

- koulutus
- riitojenratkaisuvaihtoehtojen toiminta
- viestintä.

Riitojenratkaisuvaihtoehtojen toimintaa koskevan selvityksen osatekijät (joita koskevia tietoja työstetään edelleen raportointia varten nimettöminä) ovat seuraavat:

- maa, yrityksen koko ja elintarvikeketjun osa
- muille talouden toimijoille tehtyjen valitusten lukumäärä (ks. V luku)
- muilta talouden toimijoilta saatujen valitusten lukumäärä (ks. V luku)
- periaatteet, joita yrityksen väitetään rikkoneen (tämän perusteella voidaan yksilöidä mahdolliset heikkoudet ja se, onko joitakin periaatteita ja/tai esimerkkejä tarpeen tarkistaa)
- kunkin riitojenratkaisuvaihtoehdon avulla ratkaistujen riitojen lukumäärä

- mielipide kehyksestä, kuten se, katsotaanko sen antavan varmuuden kaupallisten vastatoimien välttämiseksi, ja parannusehdotuksia.

Kehyksen vaikutuksia ja tehokkuutta arvioidaan seuraavasti:

- Vaikutuksia arvioidaan tiedustelemalla yrityksiltä, oliko tarkastelujaksolla tehdyillä periaatteiden rikkomista koskevilla valituksilla huomattavasti suurempi, yhtä suuri vai huomattavasti vähäisempi vaikutus yrityksen liiketoimintaan kuin edellisellä jaksolla.
- Kehyksen tehokkuutta arvioidaan tiedustelemalla yrityksiltä, oliko kehyn avulla voitu käsitellä valituksia saman jakson aikana huomattavasti paremmin, samalla tavalla vai huomattavasti huonommin kuin edellisellä jaksolla.

Vuotuinen seuranta suoritettaisiin kaikkien rekisteröityneiden yritysten keskuudessa tehtävänä pakollisena kyselytutkimuksena. Jokainen yritys, jonka rekisteröinti kattaa useampia maita, varmistaa, että kaikki sen rekisteröinnin kattamat kansalliset tytäryritykset vastaavat kyselyyn kansallisella tasolla jokaisessa EU:n jäsenvaltiossa, jossa ne toimivat.

Kyselyyn vastataan verkossa, ja sen tulokset lähetetään hallintoryhmän nimeämälle puolueettomalle välittäjälle (ks. jäljempänä oleva IV jakso), jonka on noudatettava tiukkoja salassapitoa ja yhteydenpidon luottamuksellisuutta koskevia sääntöjä. Puolueeton välittäjä toimittaa nimettömät vastaukset hallintoryhmälle, joka kokoaa tulokset yhteen ja esittelee ne tarkoituksenmukaisessa muodossa. Hallintoryhmän jäsenet voivat vapaasti esittää jäsenilleen, myös rekisteröitymättömille yrityksille, kysymyksiä järjestelmän toimivuudesta ja esittää sen perusteella huomautuksia liitettäväksi vuosiraporttiin. Niiden olisi ilmoitettava tästä aiheesta hallintoryhmän muille jäsenille ja pyrittävä suunnittelemaan kysely tavalla, joka helpottaa tulosten arviointia ja yhdenmukaistamista.

2. Vuosiraportit

Hallintoryhmä laatii vuosiraportin, jossa esitetään kehystä koskevia havaintoja, päätelmiä ja parannusehdotuksia. Raportissa on EU:n tasoa käsittelevä osio ja maakohtaiset osiot. Hallintoryhmä voi ulkoistaa raportin laatimisen. Vuosiraportissa esitellään

- kyselytutkimuksen tuloksia (ks. 1 kohta)
- hallintoryhmän toimintaa, muun muassa prosessin aikana annettujen sitoumusten täyttymistä, tärkeimpiä seuraamuksia, periaatteista mahdollisesti esitettyjä tulkintoja ja esimerkkejä niiden noudattamista koskevista ohjeista.

Hallintoryhmä esittelee vuosiraportin alustavat tulokset Euroopan komissiolle ja keskustelelee niistä sen kanssa ennen lopullisen version laatimista raportista.

Hallintoryhmä julkistaa vuotuisen seurannan tulokset ja toimittaa ne Euroopan komissiolle ja Euroopan parlamentille. Kansallisia liittoja, viranomaisia ja yrityksiä kannustetaan levittämään kyselytutkimuksen tuloksia.

Julkaistuaan vuosiraportin hallintoryhmä laatii kehyksestä arvioinnin, jonka määräaika on vuoden 2014 kolmas neljännes.

Jos kehyn katsotaan toimivan hyvin, siihen ehdotetaan tarvittaessa vain pieniä mukautuksia.

Jos näin ei ole, hallintoryhmä tekee päätöksen siitä, onko kehystä muokattava vai olisiko se poistettava käytöstä. Tällöin hallintoryhmä voi päättää tehdä yhteistyötä varmistaakseen toimivan EU:n puitelainsäädännön antamisen.

3. Periaatteiden tulkinta ja kehittäminen

Laatiessaan vuosiraporttia hallintoryhmä tutkii saatujen kokemusten perusteella, onko periaatteista tarpeen esittää tulkintoja tai onko niitä tarpeen kehittää ja tarvitaanko esimerkkejä ohjeista, joita voitaisiin antaa niiden noudattamisesta viittaamatta konkreettisiin riita-asioihin.

Hallintoryhmän jäsenet voivat milloin tahansa ottaa esille periaatteiden soveltamiseen ja/tai tulkintaan liittyviä kysymyksiä, jotka perustuvat konkreettisiin tapauksiin, perustellakseen ohjeistuksen tarpeellisuutta. Yritysten nimi on kuitenkin aina pidettävä salassa. Jos hallintoryhmä katsoo ohjeistuksen tarpeelliseksi ja pääsee siitä yhteisymmärrykseen, ohjeet julkaistaan verkkosivuilla ja annetaan tiedoksi kaikille asianomaisille. Yritysten odotetaan noudattavan kyseisiä ohjeita tulkitessaan periaatteita. Tulkinnoissa tai ohjeissa ei paljasteta osapuolten henkilöllisyyttä eikä niillä ole takautuvia vaikutuksia tai vaikutuksia meneillään oleviin riitoihin.

IV – Hallinto

Hallinto kuuluu koko elintarvikeketjua edustavan hallintoryhmän vastuulle. Hallintoryhmän kokoonpano perustuu kunkin eturyhmän etunäkökohtiin ketjussa. Kunkin eturyhmän edustajien lukumäärä perustuu ryhmän monitahoisuuteen. Yritysten edustajia ei voida nimetä edustajiksi hallintoryhmään eturistiriitojen välttämiseksi. Eturyhmät ja niiden edustajien enimmäismäärät ovat seuraavat:

- maanviljelijät ja maatalousosuuskunnat: 4³
- maatalouskauppiat: 1
- elintarvike- ja juomateollisuus: 4
- tuotemerkit: 1
- vähittäiskauppa: 4
- pk-yrityksiä edustava monialainen ryhmä: 1.

Päätökset tehdään yhteisymmärryksessä, johon pyritään pääsemään kaikin keinoin. Jos esitetään vastalauseita, jotka eivät kuitenkaan estä päätöksentekoa, ne merkitään pöytäkirjaan. Eturistiriidat pyritään ehkäisemään tiukoilla menettelysäännöillä.

Hallintoryhmä työskentelee noudattaen tiukkoja luottamuksellisuus- ja nimettömyyssääntöjä. Sille on laadittava asianmukaiset menettelysäännöt ja asianmukainen luottamuksellisuussopimus.

Allekirjoittajat ovat tietoisia siitä, että riidat on tarkoituksenmukaisinta käsitellä ja järjestelmää on asianmukaista hallita kansallisella tasolla, ja sen vuoksi ne ovat sitä mieltä, että kansallisella tasolla

³Nämä edustajapaikat varataan maanviljelijöitä ja maatalousosuuskuntia edustaville järjestöille, jos ja kun ne liittyvät kehukseen.

olisi otettava käyttöön samankaltaisia rakenteita, jotka perustuvat toimitusketjun eri vaiheiden yhtäläisen edustuksen periaatteisiin (alkutuotanto/teollisuus/vähittäiskauppa).

Komissio seuraa aktiivisesti ketjun toimintaa. Hallintoryhmä raportoi työnsä tuloksista ja päätelmistä Euroopan komissiolle vastuuvellisuuden ja avoimuuden varmistamiseksi. Komissiolla on mahdollisuus esittää hallintoryhmälle järjestelmän toimintaa koskevia suosituksia. Komissio ei osallistu millään tavalla yksittäisiä tai yhdistettyjä riita-asioita koskeviin välimiesmenettelyihin.

V – Tulosindikaattorit

Kehyksen tehokkuutta seurataan tulosindikaattoreiden avulla. Näitä tulosindikaattoreita arvioidaan väliarvioinnissa tilanteen seuraamiseksi ja tarpeellisiksi katsottavien korjaustoimien toteuttamiseksi.

Tulosindikaattorit ovat seuraavat:

1. Riittävä määrä rekisteröityneitä yrityksiä

EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla on laadittu luettelo yrityksistä määriteltynä liikevaihdon tai myyntilukujen perusteella. EU:n ja kansallisella tasolla ehdotetaan rekisteröityneiden yritysten lukumäärää koskevat prosentuaaliset vähimmäistavoitteet yhden ja kahden vuoden kuluttua rekisteröintien aloittamisesta.

Rekisteröityneiden pk-yritysten lukumäärää seurataan, ja hallintoryhmä arvioi kehysten käyttöönoton edistymistä.

2. Neljän kuukauden kuluessa käsiteltyjen valitusten lukumäärä kutakin käsittelykanavaa kohden

Hallintoryhmä analysoi muun muassa tehtyjen valitusten lukumäärää, käytettyjä käsittelykanavia ja neljän kuukauden kuluessa käsiteltyjen valitusten lukumäärää.

3. Kehyksen vaikutukset (ks. III luku, pilari 4)

4. Kehyksen tehokkuus (ks. III luku, pilari 4)

Tulosindikaattoreille 2, 3 ja 4 on vaikea määrittää ennakkoon tavoitteita, ennen kuin kehyksestä on saatu jonkin verran kokemusta.

VI – Suhde voimassa oleviin kansallisiin sääntöihin ja määräyksiin, muut vapaaehtoiset järjestelmät ja rajatylittävät vaikutukset

Allekirjoittajilla ei ollut riittävästi tietoa eikä aikaa analysoida perusteellisesti kansallisella tasolla voimassa olevia sääntöjä ja määräyksiä, jotka ovat mahdollisesti päällekkäisiä tämän kehyksen kanssa.

Sidosryhmät tekivät kuitenkin käytettävissä olevien tietojen ja teoreettisten näkökohtien perusteella seuraavat päätelmät:

1. Kansalliset säännöt ja määräykset asetetaan etusijalle suhteessa tähän kehykseen ja siihen liittyviin hyvän käytännön periaatteisiin ja niitä koskeviin esimerkkeihin. Tämän täytäntöönpano- ja valvontakehyksen tarkoituksena on täydentää voimassa olevia määräyksiä ja ratkaisuja, jos käytettävissä ei ole muuta mekanisimia.
2. Jos kansallisissa säännöissä ja määräyksissä asetetaan jo vaatimuksia taloudellisille toimijoille tämän kehyksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, ne asetetaan etusijalle siltä osin kuin ne kattavat samat vaatimukset.
3. Koska kehys on vapaaehtoinen, yritykset voivat päättää ottaa säännöt käyttöön riippumatta siitä, onko voimassa kansallisia määräyksiä taikka lievempiä tai tiukempia sääntöjä.

Toissijaisuusperiaatteen ja vastavuoroista tunnustamista koskevan periaatteen mukaisesti vapaaehtoiset (kansalliset tai kansainväliset) järjestelmät voivat pyytää hallintoryhmää tunnustamaan ne tämän kehyksen mukaisiksi. Yritysten, jotka noudattavat tällaista (kansallista tai kansainvälistä) tunnustettua järjestelmää, katsotaan noudattavan myös tätä kehystä. Niiden on kuitenkin edelleen rekisteröidyttävä virallisesti ja noudatettava mahdollisia lisävaatimuksia, tapauksen mukaan.

Sopimukseen sovellettavan lainsäädännön määrittämisessä käytettävien voimassa olevien sääntöjen ei odoteta vaikuttavan tämän kehyksen mukaisiin riitojenratkaisuvaihtoehtoihin. Rajatylittävien riitojen tapauksessa riidan ratkaisemisen edellyttämät oikeudenkäyttöön liittyvät näkökohdat (esim. paikka, menettelysäännöt jne.) määräytyvät kyseiseen liikesuhteeseen sovellettavan lainsäädännön mukaan.

Kun kehys on otettu käyttöön, hallintoryhmä pohtii tarvetta antaa erityissääntöjä tästä kysymyksestä ottaen huomioon sellaisia tekijöitä kuin yritysten koko tai kulttuuriset ominaisuudet.

VII – Rahoitus

Allekirjoittajat katsovat, ettei kehys edellytä erillistä rahoitusta. Toimielinten, yhteenliittymien ja yritysten, joilla on tähän kehykseen liittyviä erityistehtäviä, odotetaan rahoittavan tehtävänsä mahdollisuuksien mukaan omista varoistaan. Kehyksen alustava budjetti esitetään viimeistään vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä.

Kehystä hallinnoidaan joka tapauksessa siten, että kaikkiin asianomaisiin kohdistuvaa rasitusta voidaan rajoittaa.

VIII – Ehdotetun kehyksen arviointi

Korkean tason foorumi valtuutti 29. marraskuuta 2011 pidetyssä kokouksessaan keskeiset sidosryhmät esittämään kehyksen elintarvikeketjussa luoduissa vertikaalisissa suhteissa noudatettavien hyvän käytännön periaatteiden täytäntöönpanoa ja valvontaa varten.

Komissaari Michel Barnier vahvisti tuolloin perusteet, joita kehyksen olisi noudatettava.

Allekirjoittajat katsovat aiheelliseksi esittää syyt siihen, miksi ne katsovat tämän ehdotuksen täyttävän kyseiset perusteet. Tämä helpottaa myös paremman käsityksen saamista ehdotuksen taustalla vaikuttavista loogisista ajatusmalleista.

1. Teho

Kehys sisältää yksinkertaisia, käytännöllisiä ja selkeitä sääntöjä, joilla voidaan parantaa yritysten tietämystä ja jotka auttavat yrityksiä noudattamaan hyvän käytännön periaatteita tehokkaasti vertikaalisissa suhteissaan. Koska kehys on vapaaehtoinen, ehdotuksella annetaan yrityksille mahdollisuus mukauttaa sisäisiä menettelyjään tavalla, joka tarjoaa parhaat valmiudet noudattaa kehystä ja osallistua riitojenratkaisuvaihtoehtoihin, koulutukseen ja liikekumppaneiden informointiin. Tämän pitäisi mahdollistaa viime kädessä todellinen kulttuurivaihto, jossa hyvät käytännöt ja riitojenratkaisumekanismit katsotaan osaksi tavanomaista liiketoimintaprosessia.

2. Kustannustehokkuus

Tämä ehdotus sisältää kustannustehokkaita toimenpiteitä, jotka talouden toimijoiden pitäisi kyetä toteuttamaan.

Täytäntöönpanokustannukset on supistettu minimiin. Erillistä rahoitusta ei tarvita, koska kehys perustuu sidosryhmäfoorumiin ja julkiseen valvontaan.

3. Tehokas valvonta

Kehyksen seurannasta ja arvioinnista vastaa sidosryhmäfoorumi, joka edustaa elintarvikeketjussa edustettuna olevia etunäkökohtia. Vaikka hallintoryhmä ei ole varsinaisesti ”riippumaton” organisaatio, se, että se sitoutuu noudattamaan tiukkoja luottamuksellisuus- ja nimettömyyssääntöjä ja edustamaan eri etunäkökohtia, antaa varmuuden seurannan ja arvioinnin objektiivisuudesta.

Lisäksi EU:n tasolla toimivat viranomaiset kohdistavat kehykseen julkista valvontaa, jolla varmistetaan hallinnon tehokkuus ja avoimuus. Tämä ehdotus ei myöskään vaikuta poliittisten päättäjien oikeuteen päättää toteuttaa milloin tahansa lainsäädäntötoimenpiteitä katsoessaan ne tarpeelliseksi.

4. Avoimuus

Avoimuus varmistetaan monilla tiedonanto- ja julkistamisvaatimuksilla, jotka vahvistetaan tässä ehdotuksessa, ja EU:n toimielinten suorittaman jatkuvan julkisen valvonnan avulla.

Lisäksi kehystä arvioidaan lyhyellä aikavälillä aiemmin sovittujen tulosindikaattoreiden perusteella. Tämä mahdollistaa puolueettomin perustein tapahtuvan arvioinnin.
